

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

WIZARA YA ELIMU, SAYANSI NA TEKNOLOJIA

**MWONGOZO WA WALIMU WA KUJITOLEA KATIKA ELIMU YA AWALI, MSINGI,
SEKONDARI NA VYUO VYA MAENDELEO YA WANANCHI TANZANIA BARA**

Umeandaliwa na:

Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia

Mji wa Serikali Mtumba

Mtaa wa Afya

S.L.P. 10

40479 DODOMA

JUNI, 2023

YALIYOMO

VIFUPISHO.....	iii
Faharasa.....	iv
Dibaji	vi
1.0 Utangulizi	1
1.1 Usuli.....	1
1.2 Malengo ya Mwongozo	2
1.3 Umuhimu wa Mwongozo.....	3
1.4 Mawanda ya Mwongozo	3
1.5 Muundo wa Mwongozo	4
2. AJIRA	4
2.1 Hali Halisi ya Ajira za Walimu katika Elimu ya Awali, Msingi, Sekondari na Vyuo vya Maendeleo ya Wananchi	4
2.2 Hatua Zilizochukuliwa katika Kukabiliana na Upungufu wa Walimu	5
2.3 Idadi ya Walimu Wanaojitolea.....	5
2.4 Mwajiri wa Walimu wa Kujitolea.....	5
2.5 Sifa za Mwalimu wa Kujitolea	5
2.6 Njia za Kupata Walimu wa Kujitolea.....	6
2.7 Mkataba.....	7
2.8 Upangaji wa Walimu wa Kujitolea.....	7
2.9 Vyanzo vya Upatikanaji wa Rasilimali	7
2.10 Motisha	7
2.11 Misingi ya Utekelezaji wa Mwongozo	8
3.0 Mgawanyo wa Majukumu	9
3.1 Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia (WyEST).....	9
3.2 Ofisi ya Rais - TAMISEMI (OR – TAMISEMI).....	9
3.3 Sekretarieti za Mikoa	10
3.4 Mamlaka za Kamati/Bodi za Shule na Vyuo	10
3.5 Wathibiti Ubora wa Shule.....	11

3.6	Ofisi za Watendaji wa Kata	11
3.7	Maofisa Elimu Kata.....	12
3.8	Wakuu wa Shule/ Wakuu wa Vyuho	12
3.9	Kamati za Shule au Bodi ya Shule.....	13
3.10	Kamati ya Uthibiti Ubora Ndani ya Shule	13
3.11	Wazazi/Walezi.....	13
3.12	Viongozi wa Serikali za Mitaa na Vijiji	13
3.13	Tume ya Utumishi ya Walimu	14
3.14	Walimu wa Kujitolea.....	14
3.15	Wadau wa Maendeleo katika Sekta ya Elimu.....	15
4	Ufuatiliaji na Tathmini.....	15
	Kiambatisho Na. 1.....	16

VIFUPISHO

BEST	Basic Education Statistics in Tanzania
EFA	Education For All
EK	Elimu ya Kujitegemea
ESDP	Education Sector Development Plan
MMEM	Mpango wa Maendeleo ya Elimu ya Msingi
MMES	Mpango wa Maendeleo ya Elimu ya Sekondari
MEMKWA	Mpango wa Elimu ya Msingi kwa Walioikosa
OR – TAMISEMI	Ofisi ya Rais - Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa
UNICEF	United Nations Children’s Fund
URT	United Republic of Tanzania
WyEST	Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia

Faharasa

Ajira	Kazi ya Ualimu wa Kujitolea kwa mujibu wa makubaliano yaliyoingiwa kati ya mwajiri na Mwalimu wa Kujitolea kwa kuzingatia Mwongozo huu.
Mkataba	Makubaliano ya kimaandishi ya kazi ya ualimu wa kujitolea kati ya mwajiri na Mwalimu wa Kujitolea kwa kipindi kitakachoainishwa katika makubaliano hayo.
Mwalimu	Ni mtu mwenye taaluma na utalamu wa kufundisha katika shule ya Elimu ya Awali, Msingi, Sekondari na Vyuo vya Maendeleo ya Wananchi.
Mwajiri	Ni Kamati ya Shule/Bodi ya Shule au Bodi ya Chuo cha Maendeleo ya Wananchi anayeingia makubaliano ya ajira na Mwalimu wa Kujitolea.
Mwalimu wa Kujitolea	Mwalimu aliyeingia Mkataba na Mwajiri kwa ajili ya kufundisha kwa kujitolea katika Elimu ya Awali, Msingi na Sekondari na Vyuo vya Maendeleo ya Wananchi.
Makosa ya Kinidhamu	Vitendo vilivyo kinyume na maadili ya jamii. Katika Elimu, ni matendo kinyume na kanuni za maadili ya ualimu katika Utumishi wa Umma.
Motisha	Kitu, pesa, mazingira bora ya kazi au jambo lolote la halali analoweza kufanyiwa au kupewa Mwalimu wa Kujitolea ili kumuongezea morali kwa kazi aliyofanya.
Posho	Malipo ya kila Mwezi anayolipwa Mwalimu wa Kujitolea kutokana na kazi aliyofanya kwa mujibu wa Mwongozo huu.
Rasilimali	Kwa muktadha huu ni mazingira wezeshi yanayojumuisha fedha au kitu chochote vitakavyomsadia Mwalimu wa Kujitolea kufanya kazi yake kwa ufanisi.

Maadili

Utaratibu uliokubalika na jamii fulani kuhusu mwenendo, tabia, na imani ya mtu. Tasnia ya Elimu maadili husika yamebainishwa katika kanuni za maadili ya ualimu na Utumishi wa Umma.

Miiko

Ni mambo ambayo mtu hatakiwi kuyafanya kwa mujibu wa sheria, kanuni, taratibu na miongozo inayotolewa na serikali.

Dibaji

Mwongozo wa Walimu wa Kujitolea umeandaliwa ili kutoa maelekezo ya namna ya kupata walimu wenye sifa stahiki na kuwaajiri kwa mkataba wa kujitolea, kutoa taratibu za mafunzo kabilishi, kupanga na kutoa maelekezo ya kutosha kitaaluma na kitaalamu ili kazi zifanyike kwa ufanisi. Aidha, Mwongozo huu unalenga kutoa maelekezo ya upatikanaji wa walimu wanaojitolea na huduma zao ikiwemo: posho, motisha na usimamizi wa nidhamu pahala pa kazi kwa kuzingatia masharti ya ajira za mkataba .

Inatarajiwa kuwa matumizi ya Mwongozo huu yataimarisha ushirikiano wa wadau wa elimu hususani Uongozi wa Elimu, jamii, walimu na wazazi. Pia Mwongozo utawezesha walimu wanaojitolea kutoa huduma stahiki za ujifunzaji na ufundishaji kwa kuzingatia matakwa ya elimu nchini. Hii itasaidia kutatua changamoto za ujifunzaji na ufundishaji na kuleta matokeo chanya yaliyokusudiwa katika elimu ya awali, elimu ya msingi, elimu ya sekondari na vyuo vya maendeleo ya wananchi Tanzania.

.....
Prof. Carolyne Ignatius Nombo

Katibu Mkuu

Shukrani

Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia, inapenda kutoa shukrani kwa walioshiriki kufanikisha uandaaji na uandishi wa **Mwongozo wa Walimu wa Kujitolea katika Elimu ya Awali, Msingi na Sekondari**. Shukrani za pekee zinatolewa kwa walimu, wazazi/walezi na wenyeviti wa Kamati/Bodi za Shule pamoja na wasimamizi wa elimu katika ngazi ya kata, halmashauri na mkoa.

Shukrani pia zinatolewa kwa Ofisi ya Rais - Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa (OR-TAMISEMI), Wizara ya Afya na Ofisi ya Rais - Menejimenti ya Utumishi wa Umma na Utawala Bora kwa kushirikiana nasi katika uandishi na ukamilishaji wa mwongozo huu. Aidha, shukrani zinatolewa kwa Ofisi ya Rais - Tume ya Utumishi wa Walimu na Taasisi ya Elimu Tanzania kwa ushiriki wao katika kufanikisha upatikanaji wa Mwongozo huu.

Shukrani za kipekee zinaelekezwa kwa Shirika la Kimataifa la Kuhudumia Watoto Duniani, UNICEF, kwa kutoa mtaalamu mwelekezi na ufadhili uliofanikisha mchakato wa uandishi wa Mwongozo huu.

Mwisho, shukrani za dhati ziende kwa maafisa wa Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia (WyEST) na OR-TAMISEMI walioshiriki katika zoezi la kuandaa na kuandika Mwongozo huu, kuanzia hatua za awali hadi kukamilika kwake.

.....
Dkt. Lyabwene M. Mtahabwa

Kamishna wa Elimu

1.0 Utangulizi

Kwa muda mrefu Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kupitia Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia (WyEST) na Ofisi ya Rais - Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa (OR-TAMISEMI) imejikita katika kutafuta njia za kuhakikisha kuwa shule na vyuo vyetu vinakuwa na walimu wa kutosha, miundombinu na vifaa vya kujifunzia na kufundishia vya kutosha. Utekelezaji wa majukumu haya umefanyika kupitia mipango mikakati mbali mbali ya kuboresha na kuimarisha elimu nchini. Baadhi ya mipango mikakati hiyo ni: MMEM (2001), MEMKWA (2003), MMES (2004) na Elimu Bila Malipo (2016). Mikakati hii ilihamasisha ongezeko la udahili wa wanafunzi mashuleni na vyuoni hivyo kupelekea ongezeko kubwa la uhitaji wa walimu nchini.

Serikali kupitia wizara zenye dhamana ya elimu inaendelea kuboresha utoaji wa elimu kwa kuhakikisha kuwa idadi ya walimu shuleni inafikia uwiano wa mwalimu kwa wanafunzi wa 1:25 katika Elimu ya Awali na 1:45 katika shule za msingi, kuongeza idadi ya walimu kwa vipindi vya masomo wanayofundisha katika shule za sekondari na vyuo vya maendeleo ya wananchi. Pia Serikali inalenga kutekeleza malengo ya elimu ya kimataifa ya kutoa elimu bora kwa watu wote hasa kwa kuzingatia Dira ya Maendeleo ya Taifa ya 2025.

Pamoja na juhudi mbalimbali za serikali bado kuna umuhimu wa kuwatumia walimu waliohitimu vyuo ambao bado hawajaajiriwa ili kuboresha taaluma na utaalumu wao wakati wakisubiria kuajiriwa na serikali au taasisi binafsi. Hali hii itasaidia walimu hawa wanaojitolea kufundisha masomo mbalimbali ili kusaidia ujifunzaji na ufundishaji shuleni. Ingawa walimu hawa wamekuwa na mchango chanya katika kuboresha maendeleo ya wanafunzi kitaaluma, bado Uongozi wa Shule unakabiliwa na changamoto ya kumudu gharama za kujikimu kwa mwalimu anayejitolea.

1.1 Usuli

Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa kutambua umuhimu wa utoaji wa elimu bora, iliamua kutekeleza Tamko la Kimataifa la Elimu kwa Wote 2000, (EFA, 2000). Aidha, Serikali kwa kushirikiana na wadau wa maendeleo ya elimu iliandaa na kutekeleza Mpango wa Ki-Sekta wa Maendeleo ya Elimu (ESDP) wa miaka mitano (2016/2017 – 2020/2021) ambao ulijikita katika kuboresha upatikanaji wa elimu kwa watoto wote na mafunzo kwa walimu. Mpango huu

ulizingatia yafuatayo: kuimarisha ufundishaji na ujifunzaji; kuwajengea uwezo walimu ili waweze kumudu ufundishaji na ujifunzaji; kupima matokeo ya ujifunzaji na kutoa msaada stahiki kwa mwanafunzi na kutumia mazingira wezeshi yenye vifaa na mbinu zinazomwezesha mwanafunzi kuwa kiini cha ujifunzaji.

Mwaka 2014 Serikali ilitoa Sera ya Elimu na Mafunzo iliyolenga kutekeleza, pamoja na mambo mengine, tamko la Elimu bila Malipo kwa ngazi ya elimu ya awali, elimu ya msingi na elimu ya sekondari. Utekelezaji wa Sera hii ulianzisha mpango wa kutoa fedha za ruzuku kwa kila shule. Hii ilipelekea ongezeko la uandikishaji wa wanafunzi katika shule za msingi na sekondari na vyuo vya maendeleo ya wananchi na kusababisha walimu walioajiriwa kutokukidhi mahitaji. Kwa mfano, uandikishaji wa darasa la awali mwaka 2022 umefikia 103.52% ya maoteo ikilinganishwa na 86.07% ya mwaka 2020, katika shule za Msingi umefikia 108% mwaka 2021 ikilinganishwa na 97.49% ya mwaka 2020, katika shule za Sekondari umefikia 88.60% ikilinganishwa na 87.69% ya mwaka 2020. Kiwango hiki ni kikubwa ukilinganisha na nchi zingine zilizopo ukanda wa Kusini mwa Jangwa la Sahara (URT, 2017).

Pamoja na Serikali kuandaa, kuajiri na kusambaza walimu katika shule za awali, za msingi, za sekondari na kwa vyuo vya maendeleo ya wananchi, bado kuna umuhimu wa kuwatumia walimu waliohitimu vyuo ambao bado hawajaajiriwa ili kuboresha taaluma na utaalumu wao wakati wakisubiria kuajiriwa na serikali au taasisi binafsi. Hali hii itasaidia walimu hawa wanaojitolea kufundisha masomo mbalimbali ili kusaidia ujifunzaji na ufundishaji shuleni.

Moja ya mikakati ni kuajiri Walimu wa kujitolea kulingana na sifa stahiki katika shule au vyuo vyenye uhitaji kwa mkataba wa miezi sita. Hivyo, Mwongozo huu umeandaliwa ili kutoa maelekezo ya namna ya kupata na kuajiri kwa mkataba Walimu wa Kujitolea.

1.2 Malengo ya Mwongozo

Lengo kuu la mwongozo huu ni kuimarisha mfumo wa ajira na huduma stahiki kwa walimu wanaojitolea kufundisha kwa mkataba katika ngazi ya elimu ya awali, elimu ya msingi, elimu ya sekondari na vyuo vya maendeleo ya wananchi nchini.

Malengo mahususi

- i. Kufanya Ualimu wa Kujitolea kuwa kazi yenye makubaliano mahsusi kwa mujibu wa Mwongozo huu;
- ii. Kuongeza idadi ya walimu wenye sifa stahiki shuleni;
- iii. Kusimamia utekelezaji wa majukumu ya kila ngazi inayohusika katika usimamizi wa walimu wa kujitolea;
- iv. Kuongeza ufanisi wa mchakato wa ufundishaji na ujifunzaji shuleni na katika vyuo vya maendeleo ya wananchi; na
- v. Kuhakikisha taratibu na maadili ya kazi ya ualimu yanazingatiwa katika kutumia huduma ya walimu wa kujitolea

1.3 Umuhimu wa Mwongozo

Serikali kupitia WyEST na OR-TAMISEMI imekuwa ikisisitiza shule kuwa na mipango mbadala ya kupata walimu ili kufidia shule na vyuo vyenye upungufu wa waalimu. Pamoja na kuwepo kwa juhudi zinazofanywa na kamati na bodi za shule za sekondari na vyuo vya maendeleo ya wananchi kwa kushirikiana na ofisi za kata na vijiji kuajiri walimu wa kujitolea, bado hakuna Mwongozo wa kutekeleza mkakati huu wa kupunguza changamoto ya uhaba wa walimu shuleni na vyuoni.

Kwa kuzingatia umuhimu wa kupunguza tatizo la uhaba wa walimu, Serikali imeandaa Mwongozo wa Walimu wa Kujitolea katika Elimu ya Awali, Msingi, Sekondari na Vyuo vya Maendeleo ya Wananchi, ili kutambua na kusimamia walimu hao pamoja na kuhakikisha kuwa wana sifa na vigezo stahiki vya ualimu.

1.4 Mawanda ya Mwongozo

Mwongozo huu umeandaliwa mahsusi kwa ajili ya usimamizi wa walimu wanaojitolea kufundisha katika shule za elimu ya awali, elimu ya msingi, elimu ya sekondari na vyuo vya maendeleo ya wananchi.

1.5 Muundo wa Mwongozo

Mwongozo huu umegawanyika katika sehemu kuu nne. Sehemu ya kwanza ina Utangulizi, Usuli, Malengo ya Mwongozo, Matamko ya Kisera, Mawanda, Muundo na Umuhimu wa Mwongozo. Sehemu ya pili inafafanua namna ya kuwaajiri walimu wakujitolea kwa mkataba, sifa na vigezo anavyotakiwa kuwa navyo Mwalimu wa Kujitolea, upatikanaji wake, mikataba na aina za motisha. Vilevile, sehemu hii inatoa ufafanuzi wa upatikanaji wa rasilimali watu, vitu, fedha na muda. Sehemu ya tatu imejikita katika kuelezea majukumu na wajibu wa wadau mbalimbali katika utekelezaji wa Mwongozo. Aidha, sehemu ya nne inadokeza kuhusu matarajio yanayotakiwa kufikiwa, ufuatiliaji pamoja na tathmini.

2. AJIRA

2.1 Hali Halisi ya Ajira za Walimu katika Elimu ya Awali, Msingi, Sekondari na Vyuo vya Maendeleo ya Wananchi

Hadi kufikia mwezi Machi, 2022, jumla ya wanafunzi katika shule za msingi, sekondari na vyuo vya maendeleo ya wananchi nchini ilikuwa 14,853,242. Kati yao, waliosajiliwa katika elimu ya awali walikuwa 1,433,779, na waliosajiliwa katika shule za msingi na sekondari ni 10,873,782, na 2,530,651, mtawalia. Kadhalika idadi ya wanafunzi waliosajiliwa kwenye vyuo vya maendeleo ya wananchi walikuwa ni 15,030. Aidha, katika shule na vyuo hivyo kuna jumla ya walimu 270,614, kwa mgawanyo ufuatao: elimu ya awali 10,134; elimu ya msingi 170,730, elimu ya sekondari 89,500 na vyuo vya maendeleo ya wananchi 250. Mgawanyo wa walimu kwa idadi ya wanafunzi ni kama ifuatavyo: elimu ya awali ni mwalimu mmoja kwa wanafunzi 25, yaani 1:25; elimu ya msingi uwiano ni 1:45; elimu ya sekondari uwiano ni 1:40 na uwiano wa walimu kwa wanafunzi kwenye vyuo vya maendeleo ya wananchi ni 1:20. Kwa kutumia vigezo hivi mahitaji ya walimu katika ngazi zote hizi ni 538,060 wakati jumla ya walimu waliopo ni 270,614. Wakati Serikali ikiendelea na kuongeza ajira ya walimu ili kukidhi mahitaji, ni muhimu kubuni mikakati mbalimbali ya kuhakikisha shughuli za ufundishaji shuleni na vyuoni zinaendelea vizuri. Moja ya mikakati hiyo ni kutumia walimu ambao wamehitimu ualimu lakini hawajaajiriwa ila wako tayari kufundisha kwa kujitolea.

2.2 Hatua Zilizochukuliwa katika Kukabiliana na Upungufu wa Walimu

Serikali imeendelea kuchukua hatua mbalimbali ili kukabiliana na upungufu wa walimu, ikiwemo kuajiri walimu wapya wa shule za elimu ya awali, shule za msingi, shule za sekondari na vyuo vya maendeleo ya wananchi 36,043 kwa kipindi cha 2017/2018 hadi 2021/2022. Hata hivyo, hatua hizi hazikidhi mahitaji ya walimu wanaohitajika. Aidha, shule za elimu ya awali, shule za msingi, shule za sekondari na vyuo vya maendeleo ya wananchi vimekuwa vikitumia walimu wa kujitolea kwa kutumia utaratibu/ mfumo usio rasmi ili kupunguza uhaba wa walimu.

2.3 Idadi ya Walimu Wanaojitolea

Hadi kufikia Julai 2022, jumla ya walimu waliokuwa wanajitolea ni 17,237 kwa mgawanyo ufuatao: shule za msingi ni 10,373, shule za sekondari ni 6,542 na vyuo vya maendeleo ya wananchi ni 322. Walimu hawa wamekuwa msaada mkubwa katika kukabiliana na changamoto ya upungufu wa walimu. Kutokana na umuhimu wao, Wizara imeona ipo haja ya kuwa na mwongozo utakaowezesha upatikanaji na ufuatiliaji wa walimu hao.

2.4 Mwajiri wa Walimu wa Kujitolea

Mwajiri wa Walimu wa Kujitolea atakuwa ni Kamati za Shule na Bodi za Shule za Sekondari na Vyuo vya Maendeleo ya Wananchi. Ngazi zingine za uongozi zinabaki kusaidia usimamizi wa zoezi hili, wakiwemo maofisa elimu wa wilaya, maofisa elimu kata, wakuu wa shule na wakuu wa vyuo. Aidha, utaratibu huu unalenga kurahisisha kazi za kiutawala na ufuatiliaji ili kupata ufanisi unaokusudiwa.

2.5 Sifa za Mwalimu wa Kujitolea

Mwalimu wa Kujitolea katika shule za elimu ya awali, shule za msingi na sekondari pamoja na vyuo vya maendeleo ya wananchi ni lazima awe na sifa zifuatazo:

- i. Raia wa Tanzania mwenye umri kuanzia miaka 18;
- ii. Mhitimu aliyefaulu mafunzo ya ualimu kwenye chuo kinachotambuliwa na Serikali;
- iii. Mmiliki wa vyeti halisi vya kitaaluma na kitaalam;
- iv. Awe na wadhamini wawili ambao wanaweza kuwa watumishi wa umma au viongozi wa serikali za vijiji/mitaa/kata na/au viongozi wa dini;
- v. Awe hajawahi kuhukumiwa kutokana na makosa ya kinidhamu au kuwa na kesi ya jinai; na

- vi. Awe na tabia na mienendo inayokubalika na jamii.

2.6 Njia za Kupata Walimu wa Kujitolea

Ili kuwapata walimu wa kujitolea utaratibu ufuatao ufuatwe:

- i. Kamati/bodi za shule na bodi za vyuo zibainishe mahitaji halisi ya walimu katika shule na vyuo vyake, mtawalia;
- ii. Kipaumbele kitolewe kwa waombaji waliowahi kujitolea katika shule au chuo husika;
- iii. Kuzingatia waombaji wanaotoka katika maeneo jirani na shule au chuo husika;
- iv. Kuweka matangazo ya nafasi za Ualimu wa Kujitolea katika mbao za matangazo za halmashauri, kata, shule na chuo kutokana na mahitaji ya shule au chuo husika. Redio za kijamii, mitandao ya kijamii na runinga zinaweza kutumika ili kufikisha ujumbe kwa walengwa kwa haraka. Aidha, matangazo yaambatishwe na sifa zilizoainishwa;
- v. Waombaji wawasilishe maombi yao kwa mkurugenzi wa halmashauri au mkuu wa chuo husika yakiwa na anuani kamili ikibainisha kijiji/mtaa, kata na wilaya anapoishi na njia nyingine za mawasiliano kama namba za simu na barua pepe;
- vi. Kamati/bodi za shule na bodi za vyuo husika zishirikishwe kikamilifu katika uchambuzi wa maombi yatakawasilishwa na walimu wa kujitolea;
- vii. Orodha ya walimu watakachaguliwa iwekwe bayana katika mbao za matangazo na kwenye vyombo vingine vya habari; na
- viii. Walimu wa kujitolea waliochaguliwa wajulishwe kwa barua. Hata hivyo, barua za kuwafahamisha walimu wa kujitolea kuwa wamechaguliwa katika kazi hiyo zinaweza kufutwa muda wowote kabla ya kusainiwa kwa mikataba ya kazi hiyo endapo Serikali itaona kuna ulazima wa kufanya hivyo kutokana na sababu zozote zitakazoonekana zinafaa. Endapo mikataba itakuwa imeshasainiwa, masharti yaliyomo katika mikataba ya kufuta mikataba hiyo yatafuatwa kama ilivyoainishwa katika **Kiambatisho Na. 1** cha Mwongozo huu.

2.7 Mkataba

Walimu wa kujitolea watakaopata nafasi za kujitolea watatakiwa kujaza nakala 3 za mkataba ulioandaliwa kwa kukubaliana na masharti ya Kazi ya Ualimu wa Kujitolea kulingana na **Kiambatisho Na.1**. Baada ya mkataba kujazwa, nakala moja itawasilishwa kwa mkurugenzi wa halmashauri kwa walimu wa shule au kwa bodi ya chuo kwa wanaoomba ualimu kwenye vyuo. Nakala pia zitaenda kwa mwalimu mkuu/mkuu wa shule kwa walimu wa shule au kwa mkuu wa chuo kwa wanaoomba kufundisha kwenye vyuo. Mwalimu wa kujitolea atapata pia nakala yake.

2.8 Upangaji wa Walimu wa Kujitolea

Walimu wa Kujitolea watakaokubaliwa wapangwe katika vyuo au shule zenye mahitaji zilizobainishwa katika matangazo ya kazi. Aidha, walimu hao wapangwe ndani ya kijiji/mtaa, kata na halmashauri wanapoishi kwa muda huo ili kupunguza gharama.

2.9 Vyanzo vya Upatikanaji wa Rasilimali

Rasilimali za utekelezaji wa Programu ya Walimu wa Kujitolea zitatokana na ushirikishwaji wa wadau mbalimbali wa elimu nchini ambao ni pamoja na: Serikali, wazazi/jamii na wadau wengine wa maendeleo. Aidha, rasilimali hizo zitokane na:

i. Mapato ya Ndani ya Halmashauri

Waajiri watumie mapato ya ndani ili kuwalipa posho walimu wanaojitolea katika shule zao kulingana na mahitaji ya halmashauri husika;

ii. Shughuli za Kuongeza Mapato Shuleni au Vyuoni.

Fedha za kuhudumia walimu hao zinaweza kutokana na shughuli za elimu ya kujitegemea zinazofanyika shuleni au vyuo vya maendeleo ya wananchi;

iii. Michango ya Wadau wa Maendeleo

Wadau wa maendeleo na watu binafsi wahamasishwe kuchangia gharama za uendeshaji wa programu hii.

2.10 Motisha

Ili kuwahamasisha walimu wa kujitolea kufanya kazi kwa kujituma na kufikia malengo kwa wakati, waajiri wanaweza kutoa motisha kwa kufanya mambo mbalimbali kulingana na uwezo na rasilimali walizonazo kama ifuatavyo:

- i. Kutoa cheti cha kuwatambua walimu wa kujitolea waliofanya vizuri katika utekelezaji wa majukumu yao;
- ii. Mafunzo kwa ajili ya kukuza ujuzi yafanyike kwa walimu wa kujitolea katika ngazi mbalimbali kama vile ngazi ya shule au vyuo, kata au wilaya;
- iii. Walimu wa kujitolea wawekewe mazingira wezeshi ya kazi ili waweze kutekeleza majukumu yao kwa ufanisi; na
- iv. Kuwezesha mazingira ya kutonyanyapaliwa na baadhi ya watumishi wenye ajira ya kudumu.

2.11 Misingi ya Utekelezaji wa Mwongozo

Misingi mbalimbali itatumika katika utekelezaji wa Mwongozo huu kama ifuatavyo:

i. Kuainisha mahitaji

Walimu wa kujitolea wataajiriwa kulingana na ikama ya shule au chuo husika.

ii. Usawa

Programu hii ya walimu wa kujitolea itatekelezwa kwa usawa bila ubaguzi wa jinsi, rangi, hali au ukabila.

iii. Mazingira rafiki ya Kazi

Mazingira ya walimu wa kujitolea yawe ni wezeshi yanayozingatia sheria na usalama wa kazi.

iv. Uzingatiaji wa Sera, Sheria, Kanuni na Miongozo

Walimu wa kujitolea wanatakiwa kuzingatia sera, sheria, kanuni na miongozo mbalimbali pamoja na kuzingatia maadili na miiko ya kazi ya ualimu.

v. Utatuzi wa Migogoro

Utatuzi wa migogoro inayotokana na utekelezaji wa mkataba wa mwalimu wa kujitolea itatatuliwa kwa njia ya mazungumzo baina ya mwajiri na mwajiriwa na ikiwa njia hiyo itashindikana, basi mgogoro uwasilishwe Tume ya Utumishi wa Walimu(TSC) kwa uamuzi wa mgogoro utakaohusu walimu wa shule za elimu ya awali, shule za msingi na sekondari, na kwa Katibu Mkuu wa wizara yenye dhamana ya vyuo vya maendeleo ya wananchi kwa mgogoro utakaohusu walimu wa vyuo vya maendeleo ya wananchi. Endapo hatua zote

hizo zitachukuliwa na kubainika kuwa mgogoro umeshindwa kutatuliwa, mwajiri atavunja mkataba na mwalimu (walimu) wa kujitolea waliohusika na mgogoro husika.

vi. Mafunzo Elekezi

Uwepo wa mafunzo elekezi kwa walimu wanaojitolea na walimu wazoefu katika shule au vyuo husika uwasaidie walimu wa kujitolea kutekeleza majukumu yao. Aidha, pale itakapowezezana, mwajiri awezeshe mafunzo elekezi kwa walimu hao. Shule au vyuo vihakikishe kuwa vinawapangia walimu wa kujitolea mwalimu atamizi (*mentor teacher*) ambaye atasimamia mafunzo elekezi wakati wote wa utekelezaji wa mkataba.

3.0 Mgawanyo wa Majukumu

Majukumu ya wadau wanaohusika na usimamizi wa elimu katika ngazi mbalimbali za utekelezaji wa programu ya walimu wa kujitolea kwa darasa la elimu ya awali, shule za msingi na sekondari na vyuo vya maendeleo ya wananchi, ni kama ifuatavyo: -

3.1 Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia (WyEST)

- i. Kutoa nyaraka na miongozo ya kisera ili kuboresha programu ya walimu wa kujitolea;
- ii. Kufanya ufuatiliaji wa utekelezaji wa programu ya walimu wa kujitolea nchini;
- iii. Kuratibu taarifa zinazotokana na uthibiti ubora wa shule ili kuhakikisha kuwa viwango vya elimu vilivyotolewa vinazingatiwa; na
- iv. Kufanya ufuatiliaji wa utekelezaji wa Programu ya Walimu wa Kujitolea kwenye vyuo vya maendeleo ya wananchi.

3.2 Ofisi ya Rais - TAMISEMI (OR – TAMISEMI)

- i. Kusimamia utekelezaji wa programu ya walimu wa kujitolea nchini kwa darasa la awali na shule za msingi na sekondari;
- ii. Kuandaa maelekezo ya utekelezaji wa programu ya walimu wa kujitolea kwa darasa la awali na shule za msingi na sekondari;
- iii. Kufanya ufuatiliaji wa utekelezaji wa programu ya walimu wa kujitolea kwa darasa la awali na shule za msingi na sekondari; na
- iv. Kufanya tathmini ya mwaka juu ya utekelezaji wa programu ya walimu wa kujitolea kwa darasa la awali, shule za msingi na sekondari.

3.3 Sekretarieti za Mikoa

- i. Kubuni na kushauri Halmashauri juu ya vyanzo vya mapato yatakayotumika kulipa posho kwa walimu wanaojitolea;
- ii. Kusimamia utekelezaji wa mwongozo wa walimu wa kujitolea katika mkoa;
- iii. Kushauri njia sahihi za utekelezaji wa mwongozo wa walimu wa kujitolea ndani ya Mkoa; na
- iv. Kuchambua na kushauri juu ya changamoto mbalimbali zinazojitokeza kwenye utekelezaji wa programu ya walimu wa kujitolea zinazowasilishwa kwenye taarifa za uthibiti ubora na utekelezaji wa programu kwa ujumla.

3.4 Mamlaka za Kamati/Bodi za Shule na Vyuo

- i. Kubainisha shule au vyuo vyenye uhitaji wa walimu kwa kuzingatia ikama ya walimu;
- ii. Kutoa matangazo ya nafasi za walimu wa kujitolea ndani ya halmashauri kwa njia mbalimbali zikiwemo redio, runinga na mitandao ya kijamii ili kuwawezesha wenye utayari kuomba;
- iii. Kamati/bodi za shule na bodi ya chuo kuandaa na kusaini mkataba ajira kwa mwalimu wa kujitolea;
- iv. Kamati/bodi za shule na bodi ya chuo kuhakikishe inampatia mwajiriwa kanuni za maadili ya kazi ya ualimu za utumishi wa umma;
- v. Kupokea, kusambaza na kuhakikisha kuwa Mwongozo unatumika shuleni au vyuoni ipasavyo;
- vi. Kuwapanga walimu karibu na maeneo wanayotoka kulingana na uhitaji wa shule au chuo ili kupunguza gharama kwa kadiri inavyowezekana;
- vii. Kuratibu na kusimamia mafunzo ya walimu wa kujitolea yatakayotolewa katika ngazi ya shule, vyuo, kata na halmashauri;
- viii. Kufanya ufuatiliaji wa utekelezaji wa mwongozo katika ngazi ya halmashauri;
- ix. Kuhakikisha kuwa sehemu ya mapato ya ndani ya shule au chuo yanatumika katika kutoa posho ya fedha kwa mwezi na motisha ya aina yoyote kadri itakavyowezekana

kwa walimu wa kujitolea kulingana na uwezo wa mwajiri na makubaliano yatakayofikiwa baina ya mwajiri na mwalimu wa kujitolea;

- x. Kufanya kampeni ya kuhamasisha jamii ili itambue umuhimu wa kuwa na walimu wa kutosha shuleni au vyuoni na kuwa tayari katika kuchangia motisha kwa walimu wa kujitolea; na
- xi. Kushughulikia changamoto zinazotokana na utekelezaji wa programu ya walimu wa kujitolea zitakazotajwa kwenye ripoti itakayowasilishwa katika ngazi ya halmashauri kutoka kwa maafisa elimu kata na wakuu wa vyuo.

3.5 Wathibiti Ubora wa Shule

- i. Kukagua ufundishaji na ujifunzaji wa mwalimu wa kujitolea na kupendekeza hatua stahiki za kuwawezesha walimu wa kujitolea kufundisha kwa weledi;
- ii. Kutoa ushauri wa kitaaluma na kitaalamu kwa mwalimu wa kujitolea;
- iii. Kutoa maelekezo stahiki kwa mwalimu atamizi wa walimu wa kujitolea; na
- iv. Kufanya ufuatiliaji wa utekelezaji wa programu ya walimu wa kujitolea shuleni kama unatekelezwa kwa kuzingatia viwango husika.

3.6 Ofisi za Watendaji wa Kata

- i. Kufanya kampeni ndani ya kata ya kuhamasisha jamii ili itambue umuhimu wa kuwa na walimu wa kutosha shuleni na kuwa tayari kuchangia motisha za walimu wa kujitolea;
- ii. Kushughulikia changamoto zinazotokana na utekelezaji wa programu ya walimu wa kujitolea shuleni;
- iii. Kuhakikisha miongozo inapatikana shuleni na kutumika kama ilivyokusudiwa; na
- iv. Kupata taarifa za utekelezaji wa programu ya walimu wa kujitolea kila robo mwaka kutoka kwa mwalimu mkuu na kuziwasilisha katika ngazi ya halmashauri.

3.7 Maofisa Elimu Kata

- i. Kubainisha shule zenye uhitaji wa walimu ndani ya kata kwa kuzingatia ikama ya walimu;
- ii. Kutoa matangazo ya nafasi za walimu wa kujitolea ndani ya Kata kwa kutumia mbao za matangazo;
- iii. Kuwapanga walimu ndani ya kata kulingana na uhitaji na maeneo wanayotoka ili kupunguza gharama kwa kadiri inavyowezekana;
- iv. Kupokea, kusambaza na kuhakikisha kuwa Mwongozo unatumika shuleni;
- v. Kuratibu na kusimamia mafunzo ya walimu wa kujitolea katika ngazi ya shule na kata; na
- vi. Kufanya ufuatiliaji wa utekelezaji wa Mwongozo katika shule zilizo ndani ya kata anayoisimamia.

3.8 Wakuu wa Shule/ Wakuu wa Vyuu

- i. Kuhakikisha Mwongozo unapatikana shuleni na kutekelezwa kama ilivyokusudiwa;
- ii. Kusimamia na kutunza kikamilifu nakala za mikataba ya walimu wa kujitolea shuleni au vyuoni;
- iii. Kuwapangia walimu wa kujitolea walimu washauri watakaowasimamia katika mafunzo elekezi;
- iv. Kubuni na kuanzisha miradi mbalimbali shuleni au vyuoni kwa lengo la kuongeza kipato ili sehemu yake itumike kutoa motisha kwa walimu wa kujitolea;
- v. Kutumia vyanzo mbalimbali vya mapato ikiwemo michango ya wadau kutoa motisha kwa walimu wanaojitolea; na
- vi. Kufanya ufuatiliaji wa utekelezaji wa programu ya walimu wa kujitolea shuleni kama unatekelezwa kwa kuzingatia viwango husika.

3.9 Kamati za Shule au Bodi ya Shule

- i. Kuwabainisha na kuwashawishi walimu walioko katika maeneo husika kujitolea kufundisha;
- ii. Kutoa matangazo kwenye mbao za matangazo ya shule au vyuo kuhusu uwepo wa nafasi za walimu wa kujitolea shuleni au vyuoni;
- iii. Kutumia vyanzo mbalimbali vya mapato ikiwemo michango ya jamii na wadau mbalimbali kulipa posho kwa walimu wanaojitolea;
- iv. Kuweka mazingira wezeshi kwa walimu wanaojitolea kama malazi na chakula;
- v. Kushirikiana na uongozi wa serikali ya kijiji/mtaa kuhamasisha jamii kuchangia mahitaji muhimu kwa walimu wa kujitolea; na
- vi. Kuhamasisha shule au chuo kuanzisha na kuongeza miradi (EK) kwa lengo la kuongeza kipato ili sehemu ya mapato hayo yatumike kutoa motisha kwa walimu wanaojitolea na walimu walioajiriwa.

3.10 Kamati ya Uthibiti Uboru Ndani ya Shule

Kutoa ushauri elekezi wa kitaaluma na kitaalamu kwa walimu wa kujitolea ili kuwawezesha kufanya kazi kwa weledi.

3.11 Wazazi/Walezi

- i. Kuchangia michango mbalimbali iliyokubaliwa kulingana na miongozo;
- ii. Kusaidia kuweka mazingira wezeshi hasa kwenye malazi na chakula kwa walimu wa kujitolea; na
- iii. Kutoa taarifa kwa menejimenti za shule na vyuo vya maendeleo ya wananchi endapo watabaini changamoto zozote au ukiukwaji wa maadili ya kazi kwa walimu wa kujitolea.

3.12 Viongozi wa Serikali za Mitaa na Vijiji

- i. Kuhamasisha na kusimamia utekelezaji wa maagizo mbalimbali ya vikao kwa kuzingatia miongozo;

- ii. Kuhakikisha kuwepo kwa mazingira wezeshi na salama kwa walimu wa kujitolea wawapo shuleni au vyuoni wakati wa utekelezaji wa majukumu yao ya ualimu wa kujitolea; na
- iii. Kutumia fedha zinazotokana na tozo mbalimbali zinazotozwa na Serikali ya kijiji/mtaa ili kutoa motisha kwa walimu wanaojitolea.

3.13 Tume ya Utumishi ya Walimu

- i. Kutoa mafunzo na maelekezo kwa walimu wanaojitolea kuhusu kuzingatia maadili na miiko ya kazi ya ualimu;
- ii. Kushiriki katika usuluhishi au utatuzi wa mgogoro utakaowasilishwa mbele ya tume kwa mujibu wa Mwongozo huu; na
- iii. Kufanya ufuatiliaji wa utekelezaji wa programu ya walimu wa kujitolea shuleni kama inatekelezwa kwa kuzingatia viwango husika.

3.14 Walimu wa Kujitolea

- i. Awe tayari kujitolea;
- ii. Asume, aelewe na asaini mkataba wa kazi ya ualimu wa kujitolea;
- iii. Kuzingatia na kufuata masharti yote yatakayotolewa kwenye mkataba wa ajira yake na kufuata taratibu zote za kitaaluma kwa misingi ya maadili ya ualimu;
- iv. Kufundisha masomo aliyopangiwa katika madarasa husika;
- v. Kutumia miongozo na zana zote zilizotolewa kwa ajili ya kufundishia darasa la awali, shule za msingi na sekondari na vyuo vya maendeleo ya wananchi;
- vi. Kutoa taarifa sahihi pale inapotakiwa kufanya hivyo wakati anapoingia mkataba wa ajira kwa mujibu wa Mwongozo huu na wakati wote atakapokuwa akifanya kazi ya ualimu wa kujitolea; na
- vii. Kushirikiana na walimu wengine shuleni au chuoni katika kutekeleza majukumu yake ndani na nje ya darasa.

3.15 Wadau wa Maendeleo katika Sekta ya Elimu

- i. Kuchangia michango mbalimbali kwa walimu wanaojitolea kwa kuzingatia mwongozo huu; na
- ii. Kutoa maoni na ushauri wa namna bora ya kuendesha programu ya walimu wa kujitolea katika shule na vyuo vya maendeleo ya wananchi.

4 Ufuatiliaji na Tathmini

Kutakuwa na ufuatiliaji na tathmini katika kipindi cha utekelezaji wa programu ya walimu wa kujitolea kwa lengo la kuhakikisha kuwa utekelezaji wa programu unaendelea vizuri kulingana na sheria, taratibu, kanuni na miongozo iliyopo. Aidha viongozi wa elimu katika ngazi zote watapaswa kufuatilia na kutathmini utekelezaji wa Mwongozo ili kuleta ufanisi zaidi.

Taarifa za utekelezaji wa programu za kila robo na za mwaka zitakusanywa ili kupima maendeleo ya utekelezaji wa programu. Taarifa hii, pia itasadia kufanya mapitio ya mpango wa utekelezaji ili kuweza kushughulikia changamoto zitakazojitokeza. Wadau wote ambao wana wajibu wa kutekeleza Mwongozo huu katika ngazi mbalimbali watakuwa na wajibu wa kuandaa taarifa zitakazosaidia katika kufanya mapitio na maboresho ya utekelezaji wa Mwongozo huu.

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
MKATABA WA AJIRA YA WALIMU WA KUJITOLEA KATIKA ELIMU YA AWALI, MSINGI,
SEKONDARI NA VYUO VYA MAENDELEO YA WANANCHI

Mkataba huu umefanyika leo tarehe Mwezi Mwaka

Kati ya

Bodi ya Chuo au Bodi/Kamati ya Shule ya ambaye katika Mkataba huu anajulikana kama "MWAJIRI" katika upande wa kwanza;

Na

.....Mwalimu wa Kujitolea, wa S.L.P.
.....katika Mkataba huu anajulikana kama "MWAJIRIWA" katika upande wa pili.

KWAMBA, Serikali inalenga kutimiza azma yake ya kutoa elimu bora kwa wanafunzi katika ngazi zote za elimu ya awali, msingi, sekondari na vyuo vya maendeleo ya wananchi ambayo

kufikiwa kwake kunaendana na kuwepo kwa uwiano sawia kati ya idadi ya wanafunzi na ile ya walimu;

KWAMBA, Serikali inatambua kuwapo kwa ongezeko kubwa la wanafunzi katika ngazi zote za elimu ya awali, msingi, sekondari na vyuo vya maendeleo ya wananchi kunakotokana na jitihada za kuendelea kutoa Elimu katika ngazi zote za elimu ya awali, msingi, sekondari na vyuo vya maendeleo ya wananchi bila malipo kwa nchi nzima;

KWAMBA, Kamati/Bodi za shule na Vyuo vinatambua kuwapo kwa walimu wa kujitolea wanaofundisha kwa kujitolea katika shule/vyuo vya Serikali kwa ngazi mbalimbali za elimu ya awali, msingi, sekondari na vyuo vya maendeleo ya wananchi na Vyuo vya Maendeleo ya Wananchi;

KWAMBA, Bodi ya Chuo au Bodi/Kamati ya Shule kwa makubaliano na mwalimu atakayekuwa tayari kufundisha katika shule za Awali, Msingi, Sekondari au Vyuo vya Maendeleo ya Wananchi wamekubaliana kusaini Mkataba huu unaoweka vigezo na masharti ya ajira ya MWALIMU WA KUJITOLEA yaliyoainishwa hapa chini.

SEHEMU YA KWANZA

1. MWAJIRI amekubali kumpa kazi Mwalimu wa Kujitolea kwa Vigezo na Masharti yaliyoainishwa kwenye Mkataba huu na kwa kuzingatia kuwa makubaliano haya yanatengeneza uhusiano tofauti na Ajira za Kudumu kama zinavyotambuliwa na Sheria za Utumishi wa Umma zinazohusu ajira ya kudumu ya mwalimu.
2. Mwalimu amekubali kuajiriwa chini ya masharti ya Mkataba huu kama Mwalimu wa Kujitolea kwa kuzingatia Mwongozo unaosimamia makubaliano haya.

3. Mkataba huu utanza tarehe..... Mwezi..... Mwaka Kwa nafasi ya Mwalimu wa Kujitolea katika Shule ya Awali/Msingi/Sekondari/Chuo cha maendeleo ya Wananchi (Tafadhali kata isiyohitajika)

SEHEMU YA PILI

1. Kiwango cha posho ya mwezi kilichokubaliwa baina ya Mwajiri na Mwajiriwa niatakayopewa Mwalimu wa Kujitolea kulingana na majukumu atakayopangiwa Mwalimu huyo.
2. Mwalimu wa kujitolea anakubali kufanya kazi atakazopangiwa na msimamizi wake ambaye katika mkataba huu ni MWALIMU MKUU/MKUU WA SHULE/ MKUU WA CHUO kwa uadilifu na uaminifu.
3. Mkataba huu unafuta makubaliano yaliyofanyika kwa maandishi au kwa mdomo kabla ya mkataba huu kuhusu Walimu wanaojitolea kufundisha katika shule za awali, msingi, sekondari na Vyuo vya Maendeleo ya Wananchi na kuanzisha upya mahusiano baina ya Mwajiri na Mwajiriwa kwa kusaini Mkataba huu.

SEHEMU YA TATU

1. Mkataba huu utadumu kwa muda wa miezi sita (6) na unaweza kuhuishwa kwa kuzingatia masharti yaleyale au kwa mabadiliko yoyote baada ya kuridhika na utendaji wa mwalimu.
2. Mkataba unaweza kuvunjwa muda wowote endapo Mwajiri/Mwalimu wa kujitolea atatenda kinyume na masharti ya mkataba huu.
3. Endapo kutajitokeza mgogoro katika utekelezaji wa masharti ya Mkataba huu, mgogoro huu utatatuliwa kwa njia za mazungumzo baina ya pande mbili za mkataba na endapo suluhisho halitafikiwa upande usioridhika unaweza kutafuta suluhu kupitia mamlaka zilizoainishwa katika Mwongozo unaosimamia Mkataba huu kwa mujibu wa Kifungu 2.11(v).

4. Endapo Mgogoro utashindwa kutatuliwa kwa njia ya mazungumzo na kwa kupitia mamlaka zilizoainishwa katika Mwongozo unaosimamia Makubaliano haya, Mkataba baina ya Mwajiri na Mwalimu wa Kujitolea utavunjwa. Endapo Mwalimu wa kujitolea atakuwa na madai yoyote ya posho ambazo alikuwa hajalipwa kihalali, atawasilisha madai hayo kwa Mwajiri kwa ajili ya uhakiki na malipo yatafanyika endapo itakapothibitika kuwa hakuna madai kinzani toka kwa Mwajiri.

SEHEMU YA NNE

VIGezo NA MASHARTI YA UALIMU WA KUJITOLEA

1. Mwajiriwa atapewa mapumziko ya siku 14 kipindi cha likizo ya wanafunzi ya mwezi Juni au Disemba au itakavyopangwa vinginevyo kulingana na Kalenda ya Kitaaluma na Mwajiri hatalazimika kulipia gharama za usafiri wa Mwajiriwa aendapo au atokapo likizo;
2. Mwajiriwa anayo haki ya kuajiriwa sehemu nyingine yoyote kwa masharti ya kutoa Notisi mwezi mmoja kabla;
3. Mwajiriwa anapaswa kuzingatia Maadili na Miiko ya Kazi ya Ualimu ambayo yameambatishwa kwenye Mkataba huu au kama yanavyotambulika na Sheria, Kanuni na Taratibu zinazosimamia Taaluma ya Ualimu;
4. Mwajiriwa atahesabika kuwa amevunja mkataba huu na kuachishwa ajira endapo hatafika na kutekeleza majukumu aliyopangiwa katika eneo lake la kazi kwa muda wa siku tano (5) mfululizo pasipo kutoa taarifa;
5. Mwajiriwa ana wajibu wa kuomba ruhusa kwa Mwajiri wakati wowote atakapolazimika kutofika katika eneo la kazi. Endapo Mwajiriwa atakiuka wajibu huu, Mwajiri ana haki ya kuchukua hatua stahiki ikiwemo kukata sehemu ya posho yake au kuvunja mkataba baada ya kumpatia Mwajiriwa nafasi ya kujitetea.
6. Mwajiriwa ana wajibu wa kutunza siri za Ofisi, hivyo hatakiwi kutoa siri yoyote ya Ofisi bila ridhaa ya Mwajiri au pale tu atakapohitajika kufanya hivyo kwa mujibu wa Sheria zinazosimamia mamlaka mbalimbali za kiupelelezi au Mahakama;
7. Mwajiriwa atalazimika kusaini mkataba mpya kila baada ya Mkataba kuisha endapo Mwajiri wake ataridhika na utendaji wake;

8. Mwajiriwa anapaswa kutambua kuwa Mwajiri ana haki ya kutoa taarifa kwa vyombo vya sheria endapo itabainika kuwa Mwajiriwa alitoa taarifa zozote za uongo zilizomfanya aajiriwe katika Kazi ya Ualimu wa Kujitolea na hivyo kunufaika kwa namna yoyote na malipo au motisha iliotolewa kwa mujibu wa Mwongozo unaosimamia Makubaliano haya; na kwamba hatua stahiki za Kisheria zinaweza kuchukuliwa dhidi yake ikiwa ni pamoja na kurudisha malipo yoyote aliyojipatia kwa udanganyifu; na
9. Mwajiri anayo haki ya kusitisha ajira ya Mwalimu wa Kujitolea kwa kutoa Notisi mwezi mmoja kabla au muda wowote atakavyoona inafaa endapo mwajiriwa atakiuka kanuni za maadili ya kazi ya ualimu na utumishi wa umma au endapo kutatokea mazingira yoyote yale ambayo yatamfanya Mwajiri ashindwe kuendelea na mkataba huu kwa namna yoyote ile.

Mkataba huu umetiwa saini na pande zote mbili leo tarehe Mwezi.....
 Mwaka.....

KWA NIABA YA MWAJIRI:

Jina.....
 Cheo.....
 Saini.....

MWALIMU WA KUJITOLEA:

Jina.....
 Saini.....

MBELE YA SHAHIDI WA PANDE ZOTE MBILI:

Jina.....
 Cheo/Kazi.....
 Saini.....